

Атриум Національного музею

Тараса Шевченка

Виставка картин

Оксани Фурси

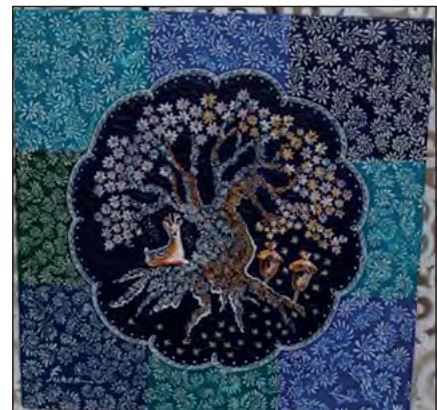
Олеся Пономаренко
канд. філол. наук,
ст. наук. співроб.
Національного музею
Тараса Шевченка,
м. Київ

З 18 грудня до 19 січня в атриумі Національного музею Тараса Шевченка експонувалася персональна виставка картин **Оксани Фурси** «Диво дивне». Поєднуючи українську фольклорну символіку із сюрреалістичними, подекуди натуралістичними мотивами, художниця показує буття як диво.

Вражає буйна фантазія Оксани Фурси, багатство сюжетів. Та все ж чітко простежуються спільні ознаки декоративного живопису в обрамленні циклів картин. Так, триптих картин на темно-синьому тлі, поцяцькованому білими квітчастими візерунками, асоціюється із глибоким зимовим вечором, із тим первісним космічним мором, з якого зародилося буття.

Івана Купала

Бджолине дерево

На першій картині з цього триптиху «Івана Купала» зображена розлога верба та лелека в польоті, а річкою плывуть вінки із запаленими свічками. На другій картині триптиху «Бджолине дерево» під могутнім квітучим деревом сидить олень, а в кроні рояться, гудуть бджоли, які асоціюються також із зорями. Це так нагадує українські щедрівки про прадерево, яке припливило первісним космічним океаном і принесло людям «три користоньки».

Хатинка

На третій картині триптиху «Хатинка» – вечірній краєвид. На даху сільської хати-мазанки гніздяться лелеки – провісники щастя і народження дітей. Під хатою лежать великі помаранчеві гарбузи, росте високий соняшник, літають ластівки, бігають білі миші, розточують дні життя, під стріхою сушаться три риби. Три рибалки в українських колядках – це виразний шлюбний мотив, а земне одруження має за зразок шлюб небесної прарідні. Тому співають про ідеальне прадерево, яке пов'язує три сфери буття по вертикалі – небесну, земну і підземну. Навіть сосна «цвіте» в колядці, а квітка ототожнюється з символом дівочої цноти:

*Ой в лузі, лузі виросла сосна,
Виросла сосна висока, рясна.
А на тій сосні виросла квітка.
Деся узялася гжешина панна,
Гжешина панна, панна Яринка,
Квітку зірвала, за голівку клала.
Деся узялися буйнії вітри,
Майнули квітку на бистру річку,
На бистру річку, під крутий берег».*

А далі про двох сватів і хлопця, який уподобав дівчину:

*Рибу ловили, квітку спіймали.
– Ой риболовці, ви гарні хлопці,
Віддайте квітку, перейма буде:
Першому буде пляшка горілки,
Другому буде золотий перстень,
Третьому буде красна дівчина».*

Шлюб асоціюється із переправою через річку, і в колядці «Ой у Києві на перевозі» співається про трьох риболовців, які просять гречну панну Ялинку перевезти їх через річку, про Дунай, як символ пристрасті в розумінні річки взагалі, про літній сонцеворот на зиму після Купала:

*«Скажемо ми тобі дивнеє слово,
Що в нас о Петрі Дунай перемерз.
А як не віриш – я там конем грав,
Я там конем грав й мечем не розтяв».
Про диво дивне та про сонце-рожу:
«Ви мені диво, я вам дивніше:
А в нас на Різдво рожа процвіла,
Як не вірите – я вінок сплела,
Сплела віночок, пішла в таночок».*

Вифлеємська зірка

Вінок в українській народній традиції – неодмінний атрибут весілля, ознака щасливої долі, як і круглі предмети, зокрема персні. У круглих рамах зображені сонце в обрамленні фіалок та рельєфний місяць-молодик у колі, обрамлений напівквітцям, повним фіалкових пелюсток, підсвічених жовтим. Для досягнення ефектів рельєфності, світлості художниця застосовує порцелянову суміш та яєчний глазур.

На багатьох полотнах художниці позначилася її любов до ілюстрування українських та зарубіжних казок. На космічно-синьому тлі, розцяцькованому білим квітковим мереживом, постають розкішні «котячі сни», у яких мирно співіснують навіть природні вороги. На земляних рудих пагорбах у вигляді гарбуза, точеного білими мишами, росте огудиння – соковите зелене гілля з калиновим листям. Це такий самобутній естонський варіант англійської казки про Джека і Бобове Стебло. По гарбузу і землі повзуть сонечка (божі корівки) та равлики, в корінні сидить жаба. На огудинні розляглися у солодких снах коти – деякі на риб'ячих кістках. По котах бігають білі миші, на деяких сидять пташечки.

Котячі сни

«Мишаче щастя» змальовано у вигляді барвистого соняха, в осерді якого дрімає білий кіт із рельєфною шерстю (рельєф досягається порцеляновою пудрою). Листя і корінь соняшника – жовтий сыр, поточений білими мишами; біля кореня лежать гриби, один з них – мухомор. До квітки летять божі корівки. За тло правлять квадрати яскравих кольорів. Художниця застосовує акриловий живопис, подекуди вкраплюючи олійні фарби, а гладенької світлості поверхонь досягає, застосовуючи оцет. Квадрат як символ матеріального світу на картинах Оксани Фурси звучить найчастіше множинно – як тло, що складається з різнобарвних квадратів – образ строкатого поля чи землі з висоти польоту фантазії митця.

Мишаче щастя

На картині «Яблука» ці соковиті плоди спокуси, земних бажань сиплються з рогу достатку у сферичному русі сегментованого диску.

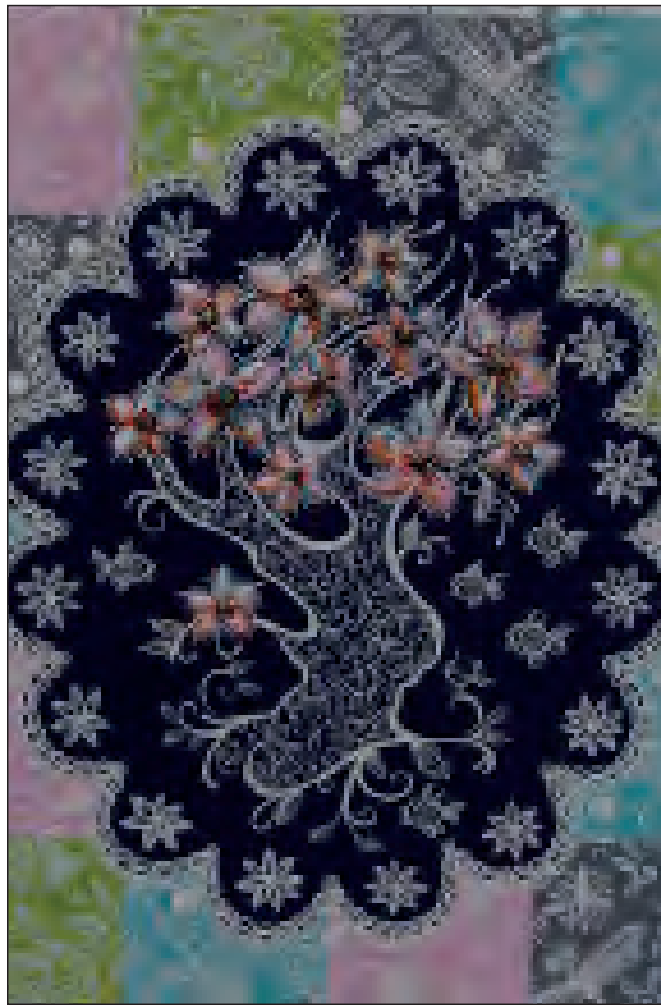
Цикл «Пори року», як і календар давніх народів від сотворіння світу, починається у художниці з весни.

«Весна» – це передовсім дерево з рожевим яблуневим цвітом, довкола якого на космічно-синьому тлі, обрамленому хвилястим овалом, літають риби. Адже буття вийшло з води, і в давніх українських колядках співається про прадерево серед моря. За овалом прямокутне тло творять квадрати пастельних тонів – барви весни.

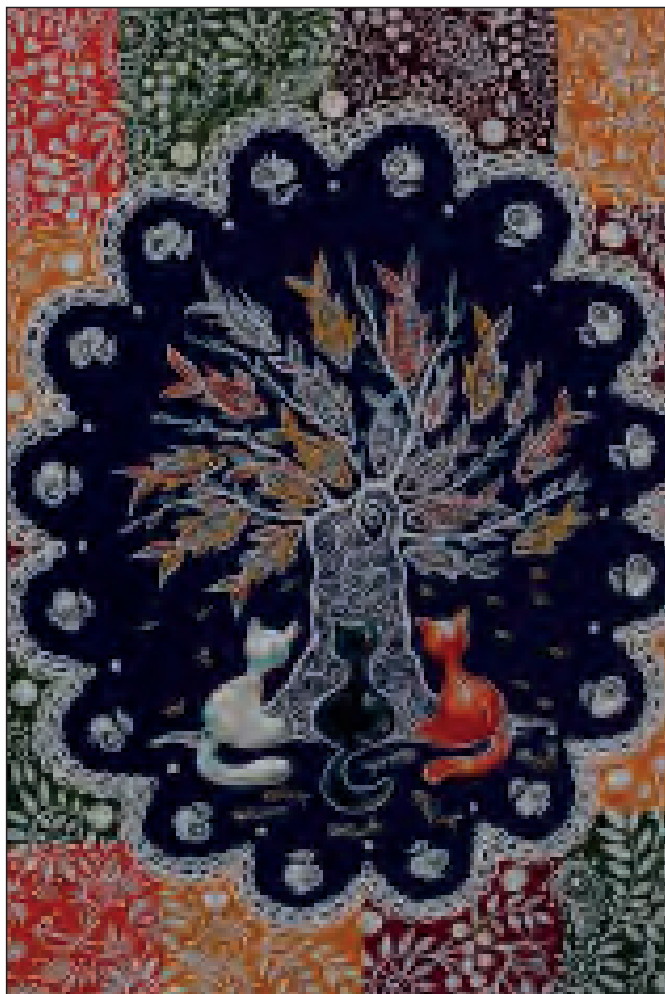
На картині «Літо» на дереві ростуть червоні райські яблучка, зелене листячко, рожеві квіточки та великий світючий плід-ліхтар у вигляді вулика, довкола якого рояться бджоли, – що ближче, то щільніше. Відчуття розкошів додає те, що літають бабки, цвітуть кульбабки, а в корінні дерева повзає равлик і ростуть гриби. За овальним обрамленням – прямокутне тло, що складається з розцяцькованих декоративними квіточками квадратів світло-жовтого, блакитного, рожевого, зеленого кольорів.

На картині «Осінь» на темно-синьому овальному тлі зображено дерево з вербовими листками-рибинами, які відростають від стовбура, жовкнуть, червоніють, опадають кістками. Три коти – білий, зелений, рудий – оточили стовбур і чекають. Прямокутне тло довкола обрамлення складається з медвяно-жовтих, багряних, тепло-коричневих і зелених квадратів.

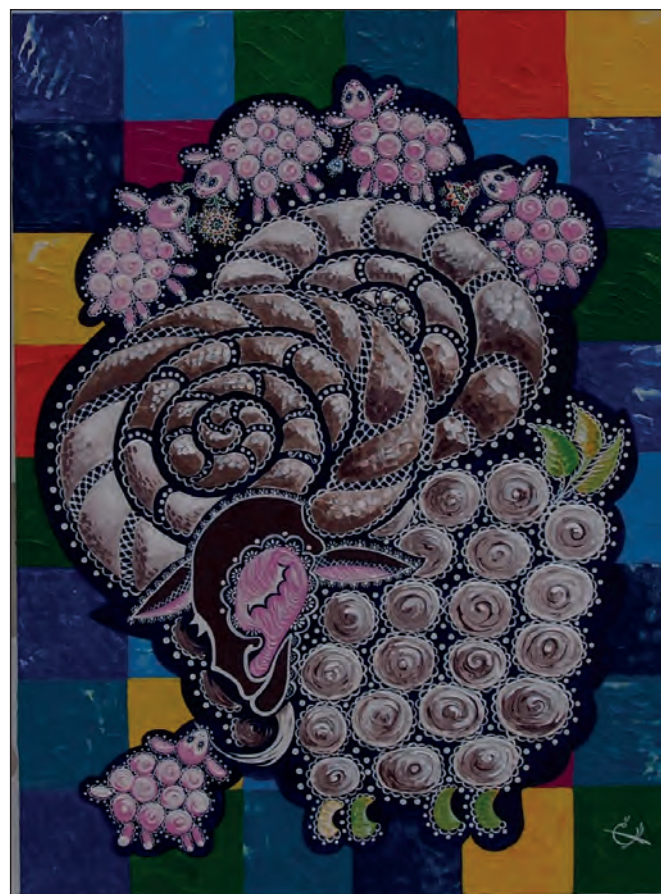
Картина «Зима» – в овальному обрамленні-тлі, довкола якого прямокутне тло складається з синіх, блакитних, бірюзових квадратів. Зображені снігурі на гілках калини.

Весна

Осінь

Тірамісу або Тато спить

Іриси

У квітковому циклі вирізняються дві панорамні картини. На синьо-блакитному квітчастому тлі – різнобарвні «Іриси», над якими пролітають бабки, бджілки, бедрики (божі корівки).

Різнобарвні «Тюльпани» – червоні, жовті, сині, блакитні – ростуть у соковитому зеленому листі, підносяться на блакитно поблікованих білих квадратах небесного тла. «Горобці» сидять на чорних розквітлих гілках яблуні із зелен-листочками, на червоних і зелених гілках, що розбруньковуються, а посередині фіалково-синя гілка цвіте.

Цікаві авторські задуми Оксани Фурси втілились у циклі картин «Диво-звірі». «Сом» має луску із зелених яблук, а очі з божих корівок. Це суто сюрреалістичне просторове зрушення, як і дрімаючий кіт замість осердя соняшника. Розташувався сом на квадратах яскравих відкритих кольорів – жовтого, помаранчевого, червоного, синього, блакитного. До нього летять річкові бабки.

Рудий, аж червоний «Диво-кіт» із двома рибинами-вусами олюднений, поруч з ним – біла мишка, над ним з лівого боку – квітка сонця, у центрі – краєвид із дозрілим пшеничним полем, яким бігають три чорні мишки, над полем – рельєфне біле небо, на якому півколом угорі розташувався перевернутий краєвид із зеленою хатинкою та стилізовано-рослинним орнаментом. Пригадується притча *Івана Франка* про Дерево Життя (зі збірки «Мій ізмарagd»), у якій біла та чорна миші – це день і ніч, що поступово розточують життя.

«Диво-бик» – символ прийдешнього дня – поцяцькований квітами, хвіст завершується синьо-жовтим дзвоником, на хвості сидить пташка.

Фантазія художниці не обмежується лише символічними звірами з українського фольклору, а наповнює образи звірів, що символізували прадавню потугу й силу, новим змістом. Так, композиція картини «Тірамісу або Тато спить» витримана у білясто-коричневих, кавово-молоч-

них барвах солодоців тірамісу із вкрапленням рожевого. У центрі – великий баран із дуже закрученими рогами, які видаються двома равликами, довкола нього біжать чотири рожево-білі баранці. «Їжак-ялинка» має колючий панцир у вигляді крони ялинки. «Коза-дереза» як символічна тварина, що на Різдво і Новий Рік пробуджує природу до родючості, «обросла» новими декоративними і недекоративними атрибутами. Вона у блакитних ромашках-візерунках, із жовто-блакитним дзвіночком на шії, у циганській золотій сережці-підкові, на її хребті – декоративні гриби й тюльпани ростуть, на її рогах сидять жайворон і півень, що співають у бік сходу сонця. Сонячний диск має в осерді краєвид із сільською хатою-мазанкою під солом'яною стріхою.

«Дерево бажань» росте на хатині гарбуза, під якою повзе равлик, ростуть гриби і зелені вербові листочки. Під стовбуром сидить синьокосий (ефект від освітлення ліхтарем) гуцул у червоних гачах і грає на сопілці. З коріння дерева звисає засвічений ліхтар зі свічкою, у кроні дерева червоніють яблука та сидять дві жар-птиці.

Переважає більшість картин Оксани Фурси обрамлені в білі різьблені рамки у формі сніжинок. Усе це підкреслює різдвяний і новорічний стан дива народження буття, Спасителя, світу. Космічно-синє тло із білими декоративними візерунками на картинах художниці вказує на зимовий час різдвяної містерії.

Зауважимо, що Оксана Фурса – ректор Мистецького інституту художнього моделювання та дизайну імені Сальвадора Далі.

Персональні виставки картин Оксани Фурси «Диво дивне», картин Марії Примаченко (гуаш, живопис на однотонному кольоровому тлі) «Зимові історії» експонуватимуться до 19 січня 2019 р. в Національному музеї Тараса Шевченка. ■

Атриум Національного музею

Тараса Шевченка

Виставка картин Марії Примаченко

Протягом усіх свят новорічно-різдвяного циклу аж до Водохреща у виставкових залах Національного музею Тараса Шевченка відвідувачі мали змогу втішатися виставкою картин «Зимові історії» (1980–1990-х рр.) широко знаної української народної художниці, основоположниці українського наївного мистецтва **Марії Примаченко**. Її живопис – це найчастіше небачені звірі на яскравому тлі жовтого, червоного, синього кольорів, розцятковані декоративними візерунками. Саме вона вперше запровадила на своїх картинах орнаментоване оздоблення звірів українського фольклору (напр., «Бичок-третячок», «Бура», фантастичні тварини, «Добрий лев» – оксюморонне поєднання образу хижака із квітчастим оздобленням).

Художниця родом із села Болотня на українському Поліссі, яке за її життя стало чорнобильською зоною. Всупереч катастрофі зі своєї батьківщини виїжджати відмовилась, малювала до кінця життя. І хоча й була інвалідом з дитинства (перехворіла на поліомієліт), проте своїми добрими картинами вселяла в людей наснагу і віру в життя. Її авторські колоритні назви картин відображають незамулений народний погляд на світ, а часом звучать, як пророцтва. Її звірі стають персоніфікаціями не лише природних стихій, але й суспільних сил та явищ: «Довгохвоста видра на Україну збігла»; «На Україні добре жить: один робить – сім лежить. Жарт»; «Летяка чухається. А вже весна, а у неї до діла охоти нема – а ротяра здорова»; «Вовк наїв черево і ще виє, щоб десь поживитись» (1989 р.); «Старий бобер не захотів у болоті жити, а захотів у полі робити. А з бобра, як із того козла: ні вовни, ні молока – сади повигризав і нічого не напав» (1988 р.).

Довгохвоста видра на Україну збігла.
На Україні добре жить: один робить – сім лежить. Жарт.

Ведмедиця з ведмежам на курортах,
а ведмідь удома лапу ссе із горя.

Бичок-третячок

Вовк наїв черево і ще виє, щоб десь поживитись

Чарлун перевозить через річку кочубирок

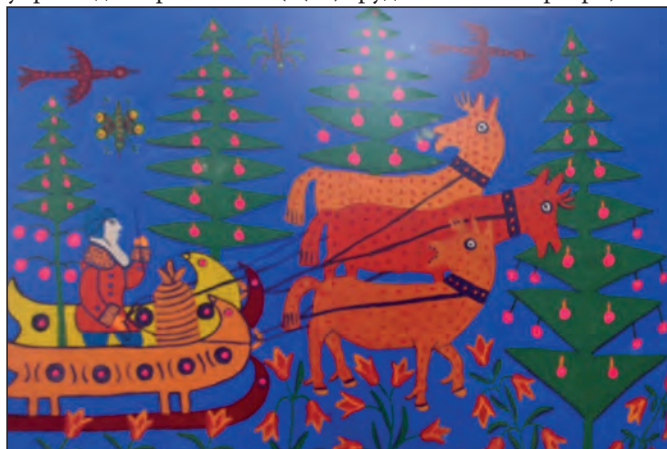
Актуальне і щире побажання миру українській землі: «Ця птиця ходить, не літає, людям у Новому році щастя бажає, щоб був мир» (1991 р.). Деякі витвори мистецької уяви М. Примаченко видаються «пригадуванням» вигляду доісторичних звірів або персоніфікаціями віджилих явищ суспільства, напр., «Стародавній їжак» (1987 р.), «Допотопний звір» (1990 р.) та ін.

Трапляються у Марії Примаченко і людські персоніфікації – також дуже цікаві, бо не називні, а сюжетно-ситуаційні: «Мороз приїхав на Україну на санях. А на Вкраїні тепло – чорнобривці цвітуть» (1988 р.).

Дізналися відвідувачі виставки, і що за звір такий – «Стародавній корочун». Як дослідив С. Килимник, за давньоукраїнськими віруваннями у свято Різдва – Корочуна відбувався зимовий сонцеворот на літо, збільшення світлового дня, назва «Крачун» збереглася у болгар. Свої зороастричні язичницькі погляди український народ у приказках переніс і на християнських святих: «Пресвята Варвара ночі украла, дня приточила» (4(17) грудня – свято Варвари). ■

Ушатка гуляє з папугами на прогулянці

Мороз приїхав на Україну на санях.
А на Вкраїні тепло – чорнобривці цвітуть

Стародавній корочун